

Süreyya KOVACI¹

1. Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Gümrük İşletme Bölümü, Burdur

Beşeri Sermaye ve Dış Ticaret İlişkisi Kapsamında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümünün Öğrenci Profili ve SWOT Analizi

Özet

Bu çalışmanın amacı, Yükseköğretim Program Atlas istatistikleri çerçevesinde Gümrük İşletme Bölümlerinin sayıları ve kontenjanları ile bölümün doluluk oranları arasında ilişkiyi incelemek ve Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümü özelinde çıkarımda bulunmaktır. Bu kapsamda, 2021 yılı istatistikleri incelendiğinde, üniversitelerde bulunan ve öğrenci alımı için kontenjan ayıran Gümrük İşletme Bölüm sayıları arttıkça, doluluk oranlarının azaldığı tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle, bölümün doluluk oranının, açılan bölümlerden ve artan kontenjanlardan olumsuz biçimde etkilendiği tespit edilmiştir. Bu sonucu etkileyebilecek diğer faktörler; makro çerçevede ülkenin dış ticaret istatistikleri ve mikro çerçevede Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Gümrük İşletme Bölümü öğrenci profili ve SWOT analizi kapsamında sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, Beşeri Sermaye, Yükseköğretim, Gümrük İşletme, SWOT Analizi.

JEL Sınıflama Kodları: F10, J24, F43

Student Profile and SWOT Analysis of Burdur Mehmet Akif Ersoy University Customs Management Department in the Scope of Human Capital and Foreign Trade Relationship

Abstract

The aim of this study is to investigate the relationship between the number and quota of Customs Management Departments and the occupancy rates of the department within the framework of Higher Education Program Atlas statistics and to make inferences specifically for Burdur Mehmet Akif Ersoy University Customs Management Department. In this context, when the statistics for the year 2021 are examined, it has been determined that the occupancy rates decrease as the number of Customs Management Departments in universities that allocate quota for student admission increases. In other words, it has been determined that the opened departments and the increased quota adversely affect the occupancy rate of the department. Other factors that may affect this result; in the macro frame, the country's foreign trade statistics and in the micro-frame, within the scope of the student profile and SWOT analysis of the Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Customs Management Department are presented.

Keywords: Foreign Trade, Human Capital, Higher Education, Customs Management, SWOT Analysis.

JEL Codes: F10, J24, F43

Giriş

Bu çalışmada, üniversitelerde 2008 yılından itibaren açılan Gümrük İşletme bölümlerinin geleceği incelenmiştir. Çok kısa sürede hızlı bir şekilde birden çok devlet üniversitesinde bölümün açılması sonucu 2021 yılında kontenjanlar tam olarak dolmamıştır. Dolayısıyla programların açılmasında doluluk oranlarının dikkate alınması önemli bir gösterge olsa da kontenjanların ülke ekonomisindeki istihdam talebi göz önünde bulundurulmaksızın değiştirilebildiği fark edilmektedir. Bu ve benzeri bölümlerin açılmasında ve kontenjanlarının belirlenmesinde bir planlama çerçevesinde düzenlemelerin yapılması etkin sonuçlar sağlayabilir. Çalışmanın amacı, gümrük işletme bölümlerinin sayıları ve kontenjanları ile doluluk oranları arasında ilişkiyi incelemek ve Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümü özelinde, bu bölümü tercih eden, yerleşen kayıt yaptıran öğrenci profilini incelemek ve SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) analizi çerçevesinde bölümün zayıf ve güçlü yanları, bölüm için fırsat ve tehditler hakkında incelemeler yaparak bölümün önemi ve bölümde öğrencilere kazandırılacak nitelikler çerçevesinde işgücü talebi yönünden çıkarımlarda ve önerilerde bulunmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümde, Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) sonucunda tüm ülkede bulunan gümrük işletme bölümleri hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci

bölümünde, dış ticarete gelişmelere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, beşeri sermaye, dış ticaret ve ekonomik büyümeyi konu alan literatüre yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, araştırma yöntemi kapsamında, açıklayıcı istatistik olarak 2021 yılı YKS sonucu bölümü kazanan öğrencilerin cinsiyet dağılımı, hangi tür liselerden mezun oldukları, lise mezuniyet yılları ve geldikleri bölge ve iller dâhilinde Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümü öğrenci profili çıkarılmıştır. Daha sonra, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümüne ilişkin SWOT Analizi yapılmıştır. Beşinci bölümde, tespit edilen bulgulara yer verilmiştir ve daha sonra çalışma sonuç ve öneriler kısmı ile tamamlanmıştır.

1. Gümrük İşletme Bölümleri Hakkında Genel Bilgiler

Gümrük İşletme Bölümü 2008 yılında Trakya Üniversitesinde, 2012 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde, 2016 yılında Avrasya Üniversitesinde ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde, 2018 yılında Iğdır Üniversitesinde ve Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde, 2019 yılında Bayburt Üniversitesinde ve 2021 yılında İstanbul Gelişim Üniversitesinde açılmıştır. Toplam iki vakıf yedi devlet olmak üzere dokuz üniversitede Gümrük İşletme Bölümü yer almaktadır. Gümrük işletme bölümünün bulunduğu üniversiteler, bağlı olduğu akademik birimler ve açılış tarihleri Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Siteminde Gümrük İşletme Bölümleri

Üniversite Adı	Akademik Birim	Açılış Tarihi	Üniversite Türü	Bölüm İli	Bölüm Durumu	Eğitim Dili
Trakya Üniversitesi	Keşan Yusuf Çapraz Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	30.07.2008	Devlet	Edirne	Aktif	Türkçe
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	02.08.2012	Devlet	Rize	Aktif*	Türkçe
Avrasya Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	03.03.2016	Vakıf	Trabzon	Aktif**	Türkçe
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Seydikemer Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	03.03.2016	Devlet	Muğla	Aktif	Türkçe
Iğdır Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Fakültesi	30.10.2018	Devlet	Iğdır	Aktif	Türkçe
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji Ve İşletmecilik Yüksekokulu	12.12.2018	Devlet	Burdur	Aktif	Türkçe
Tarsus Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Fakültesi	13.11.2019	Devlet	Mersin	Aktif	Türkçe
Bayburt Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Fakültesi	27.02.2019	Devlet	Bayburt	Aktif	Türkçe
İstanbul Gelişim Üniversitesi	İktisadi, İdari Ve Sosyal Bilimler Fakültesi	03.03.2021	Vakıf	İstanbul	Aktif	Türkçe
Yeditepe Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	Ulaşılamadı***	Vakıf	İstanbul	Aktif	İngilizce

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

*YÖK veri tabanında aktif görünmesine rağmen bölüm kurulduğu günden itibaren hiç öğrenci almamıştır. ** Aktif görünmesine rağmen 2020 yılından itibaren öğrenci alımı yapılmamıştır. *** Vakıf olarak çok önemli bir üniversite olmasına rağmen YÖK veri tabanında Gümrük İşletme bölümü kuruluş tarihi ile bilgilere ulaşamamıştır.

Gümrük işletme bölümünün yer aldığı üniversitelerin 2017 ve 2021 yılları arasındaki kontenjan bilgileri Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2. Gümrük İşletme Bölümlerinde Son Beş Yılda Kontenjan ve Yerleşen Öğrenci Sayıları

Üniversite Adı	2017			2018			2019			2020			2021		
	K	Y	D	K	Y	D	K	Y	D	K	Y	D	K	Y	D
Trakya Üniversitesi	62	62	100	62	62	100	62	62	100	62	62	100	62	37	59,6
Yeditepe Üniversitesi (%50 indirimli)	21	18	85,7	20	2	10	10	3	30	10	10	100	10	6	60
Yeditepe Üniversitesi (İngilizce Burslu)	3	3	100	2	2	100	2	2	100	2	2	100	2	2	100
Avrasya Üniversitesi (%50 indirimli)	36	10	27,7	36	2	5,5	27	6	22,2	-	-	-	-	-	-
Avrasya Üniversitesi (Burslu)	4	4	100	4	4	100	3	3	100	-	-	-	-	-	-
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi							31	31	100	31	31	100	31	22	70,9
Iğdır Üniversitesi							41	23	56	41	41	100	52	7	13,4
Tarsus Üniversitesi													41	25	60,9
Bayburt Üniversitesi													31	3	9,6
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi													31	21	67,7
Toplam	136	107	78,6	124	72	58	176	130	73,8	146	146	100	260	123	47,3

Kaynak: 2016-2021 Yerleştirme Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgilerden derlenmiştir.

Not: Tabloda K, Kontenjan Sayısı Y, Yerleşen Sayısı D, Doluluk Yüzdesini göstermektedir.

Avrasya Üniversitesi 2019 yılında indirim oranını %50'den %75'e çıkarmıştır.

Tablo 2'ye göre 2017 yılında üç farklı üniversitede Gümrük İşletme Bölümü öğrenci kabul etmiştir. Bu üniversitelerden bir tanesi devlet üniversitesi iken, iki tanesi vakıf üniversitesidir. Ardından, 2019 yılında öğrenci kabulüne iki devlet üniversitesi daha eklenmiştir (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Iğdır Üniversitesi). 2020 yılında Avrasya Üniversitesi öğrenci alımını durdurmuş ve 2021 yılında da üç devlet üniversitesi daha öğrenci kabulüne başlamıştır. 2021 yılı Yükseköğretim Kurumu Sınavı sonuçları sonucu öğrenci tercihlerine bağlı olarak yerleştirme incelendiğinde, Trakya Üniversitesi doluluk oranının %100'den %59,6'ya düşmüştür. Yeditepe Üniversitesi (%50 indirimli) %30'dan %10'a düşmüştür. Yeditepe Üniversitesine bağlı (İngilizce burslu) Gümrük İşletme Bölümünde doluluk oranı kontenjan sayısı 2 ve yerleşen sayısı 2 olarak %100 doluluk oranını korumuştur. 2021 yılında ilk kez öğrenci kontenjanı kılavuzda belirtilen Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde Gümrük İşletme Bölümü doluluk

oranı %67,7 gerçekleşmiştir. Iğdır Üniversitesinde doluluk oranı %100'den %13,4'e düşmüştür. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde doluluk oranı %100'den %70,9'a düşmüştür. İlk kez YKS kılavuzunda yer alan Tarsus Üniversitesi doluluk oranı %60,9 gerçekleşmiştir. Aynı şekilde ilk kez kılavuzda yer alan Bayburt Üniversitesi doluluk oranı %9,6 gerçeklemiştir. 2021 yılında toplam 260 kontenjanı bulunan bölüme 123 öğrenci yerleşmiş ve %47,3 ile son 5 yılın en kötü doluluk oranı görülmüştür. Dolayısıyla devlet üniversiteleri içerisinde ilk defa öğrenci alımı yapan gümrük işletme bölümleri ile 2021 yılı YKS sonucu gümrük işletme bölümüne yerleşen sayılarının azaldığı ve aynı zamanda ilk defa öğrenci alan üniversitelerin bütün devlet üniversitelerinde doluluk oranlarını önemli derecede azalttığı söylenebilir. Ayrıca YÖK veri tabanındaki incelemeler sonrasında öğrencilerin bölümü kazanmasına rağmen kayıt yaptırmadığı tespit edilmiştir. Bu konu hakkındaki veriler Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo 3. 2021 Yılında Gümrük İşletme Bölümü Kayıt İstatistikleri

Üniversite Adı	Kontenjan	Yerleşen Öğrenci	Kayıt Yaptıran Öğrenci	Doluluk	
				Yerleşen	Kayıt Yaptıran
Trakya Üniversitesi	62	37	35	59,6	56,4
Yeditepe Üniversitesi (%50 indirimli)	10	6	6	60	60
Yeditepe Üniversitesi (İngilizce Burslu)	2	2	2	100	100
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	31	22	21	70,9	67,7
Iğdır Üniversitesi	52	7	7	13,4	13,4
Tarsus Üniversitesi	41	25	24	60,9	58,5
Bayburt Üniversitesi	31	3	3	9,6	9,6
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	31	21	13	67,7	41,9
Toplam	260	123	111	47,3	42,6

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php>

Bir önceki tabloda da (Tablo 2) belirtildiği üzere, 2021 YÖK Program Lisans Atlası verilerine göre gümrük işletme bölümleri toplam kontenjanı 260 ve yerleşen sayısı 123 olarak gerçekleşmişti. Ancak Tablo 3'teki veriler incelendiğinde, kazandığı programa kayıt yaptıran öğrenci sayısının ise 111 olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre; 2 öğrenci Trakya Üniversitesi, 1 öğrenci Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, 1 öğrenci Tarsus Üniversitesi, 8 öğrenci Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümüne yerleşmesine rağmen kayıt yaptırmamıştır. Bu sebeple, her ne kadar toplam 2021 yılı Gümrük İşletme Bölümlerinin doluluk oranı %47,3 olsa da, gerçekteki doluluğun %42,6'ya düştüğünü belirtmek ve göz önünde bulundurmak gerekir.

Tablo 4'te Gümrük İşletme Bölümlerindeki kayıtlı olan öğrencilerin üniversite bazındaki istatistikleri bulunmaktadır.

Tablo 4. Gümrük İşletme Bölümü Yükseköğretim Süreç ve Çıktı Göstergeleri

Üniversite Adı	Kayıtlı Öğrenci Sayısı*	Erkek*	Kız*	2021 yılında kayıt yaptıran
Trakya Üniversitesi	310	197	113	35
İğdır Üniversitesi	69	23	46	7
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	65	39	26	21
Yeditepe Üniversitesi (%50 indirimli)	53	17	36	6
Yeditepe Üniversitesi (İngilizce Burslu)	9	4	5	2
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	-	-	-	13
Bayburt Üniversitesi	-	-	-	3
Tarsus Üniversitesi	-	-	-	24
Toplam	506	280	226	113

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php>

* 2020-2021 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistiklerinden alınan verilere göre hazırlanmıştır.

Tablo 4'e göre, Gümrük İşletme Bölümü ilk olarak Trakya Üniversitesinde kurulduğu için, 310 öğrenci ile en çok kayıt Trakya Üniversitesine yapılmıştır. 2020-2021 yılı Yükseköğretim İstatistiklerinden elde edilen verilere göre aktif olarak Gümrük İşletme Bölümlerinde okuyan 506 öğrencinin olduğu ve 2021 yılı güz dönemi için 113 öğrencinin kayıt yaptırdığı görülmektedir.

2. Dış Ticaret

Türkiye, kıtalar arasında ticaret ve lojistik yönünden üs konumundadır. Bu nedenle uluslararası ticaret, gümrük, ulaştırma, lojistik, tedarik zinciri yönetimi gibi konulara ulusal ve küresel politikalar ve hedefler çerçevesinde ilgi günden güne artmaktadır.

Tablo 5. İhracat Değerleri (Bin ABD \$)

Yıl	Burdur İli İhracat	Antalya İli İhracat	Isparta İli İhracat	BAI İhracat	Toplam İhracat
2013	137 863	1 289 253	135 478	1 562 595	161 480 915
2014	201 607	1 257 890	137 670	1 597 167	166 504 862
2015	209 606	1 184 483	127 334	1 521 423	150 982 114
2016	179 272	1 268 978	151 793	1 600 042	149 246 999
2017	206 913	1 581 492	193 367	1 981 772	164 494 619
2018	201 993	1 668 718	198 749	2 069 460	177 168 756
2019	206 446	1 769 892	210 895	2 187 233	180 832 722
2020	222 006	1 991 084	205 559	2 418 649	169 637 755
2021	294 847	2 429 228	289 782	3 013 857	225 233 654

Kaynak: TÜİK, İllere göre ihracat. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=illere%20göre%20ihracat>

Son 10 yıllık dönemde Türkiye'nin dış ticaret hacmi önemli derecede artmıştır. Küreselleşmenin ekonomik boyutu düşünüldüğünde bu artışın kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Dış Ticaret açısından avantajlı hale gelmek yüksek katma değerli ürünleri ihraç edebilmekle mümkündür. Bu da nitelikli işgücünü oluşturacak beşeri sermaye yatırımları ve ekonomik faaliyetlerde öngörülebilirliği sağlamak ile mümkündür. Dolayısıyla bu programların açılması, beşeri sermayenin artırılması hedefiyle tutarlıdır. Yerel olarak bakıldığında ise Burdur ilinin ihracat ve ithalat rakamları artmakta ayrıca Batı Akdeniz Bölgesi içerisinde yer alan Burdur, Antalya ve Isparta illeri toplam dış ticaret rakamları göz önünde bulundurulduğunda hem ihracatın hem de ithalatın son 10 yıllık dönemde artan bir eğilimde olduğu görülmektedir (Tablo 5, Tablo 6). Dolayısıyla bu gelişmeler nitelikli işgücü talebini arttırmaktadır.

Tablo 6. İthalat Değerleri (Bin ABD \$)

Yıl	Burdur İli İthalat	Antalya İli İthalat	Isparta İli İthalat	BAI İthalat	Toplam İthalat
2013	23 844	879 485	54 431	957 760	260 822 803
2014	21 520	1 012 889	48 055	1 082 464	251 142 429
2015	27 909	1 125 977	45 530	1 199 415	213 619 211
2016	38 253	1 258 975	96 247	1 393 475	202 189 242
2017	45 991	1 285 505	85 254	1 416 750	238 715 128
2018	36 548	993 249	46 601	1 076 398	231 152 483
2019	18 410	1 055 288	36 467	1 110 166	210 345 203
2020	24 419	1 155 561	38 084	1 218 063	219 516 807
2021	37 531	1 561 351	52 187	1 651 070	271 423 093

Kaynak: TÜİK, İllere göre ithalat. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=illere%20göre%20ithalat>

3. Dış ticaret, Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme İle İlgili Literatür

Literatürde, beşeri sermaye ve ihracat ilişkisini konu alan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu sebeple beşeri sermayenin önemini gösteren çalışmalar temelinde; beşeri sermaye ile ihracat ve beşeri sermaye ile ekonomik büyüme etkileşimlerini konu alan çalışmalar incelenmiştir.

Afşar (2009) eğitim harcamalarından ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik olduğunu tespit etmiştir. Özşahin ve Karaçor (2013), yükseköğrenim harcamaları ve yükseköğretim kayıtlarının ekonomik büyümeyi olumlu bir şekilde etkilediği bulgularına erişmişlerdir. Benzer şekilde, Topallı (2017), kişi başına düşen reel geliri yükseköğretim kurumlarından mezunlarına doğru tek yönlü, teknik ve meslek okulu mezunlarından kişi başına düşen reel geliri de tek yönlü nedensellik olduğunu bulmuştur. Gyimah-Brempong vd., (2006) yükseköğretimde ortalama öğrenim yılı ile temsil edilen beşeri sermayenin kişi başına geliri pozitif etkilediğini belirtmişlerdir.

Levin ve Rault (1997) eğitim harcamaları ve ticaret politikaları arasında önemli ölçüde tamamlayıcılık olduğunu, Chuang (2000) ihracatın beşeri sermaye birikimini hızlandırarak uzun dönem ekonomik büyümeyi artırdığını, beşeri sermaye birikiminin de ekonomik büyümeyi hızlandırdığı ve ihracatı etkilediğini tespit etmiştir. Narayan ve Smyth (2004) çalışmalarında kısa dönemde beşeri sermaye ve ihracat arasında karşılıklı, reel gelirden ihracata doğru tek yönlü bir nedensellik tespit etmişlerdir. Grasjö (2005) ihracat üzerinde en olumlu etkiyi beşeri sermayenin sağladığını belirtmiştir. Moslehi vd. (2006) entelektüel sermayenin ihracatı artırmada önemli bir değişken olduğunu bulmuşlardır. Contractor ve Mudambi (2008) beşeri sermayenin mal ve hizmet ihracatında önemli bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Genç vd. (2009) ise çalışmalarında ihracattan beşeri sermayeye tek yönlü bir nedensellik olduğu

sonucuna ulaşmışlardır. Mehrbani (2018), İran özelinde yaptığı çalışmada yüksek düzeyde eğitimin, ihracata daha yüksek seviyelerde katkıda bulunduğunu, ancak düşük düzeyde eğitimin önemli bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir.

Altıntaş ve Çetintaş (2010), beşeri sermayenin ekonomik büyümeyi doğrudan değil, sabit sermaye ve ihracat üzerinden dolaylı olarak etkilediğini tespit etmişlerdir. Şimşek ve Kadılar (2010) uzun dönemde beşeri sermaye birikiminin ve ihracattaki artışın ekonomik büyümeyi desteklediğini aynı zamanda GSYİH'de ki artışın da beşeri sermaye birikimini olumlu etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Ener vd. (2015) beşeri sermaye ve ekonomik büyüme arasında karşılıklı nedensellik ilişkisi ve beşeri sermaye ile ihracat arasında da karşılıklı bir nedensellik ilişkisi olduğunu öne sürmüşlerdir. Çolakoğlu (2021) çalışmada, yükseköğretim kayıt oranındaki artışın uzun dönemde, yüksek teknolojili ürün ihracatını artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

4. Araştırma Yöntemi

2021 yılı Yükseköğretim Kurum Sınavı sonrası YÖK Program Atlas veri tabanından elde edilen veriler temelinde Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümünü tercih eden ve kayıt yaptıran öğrencilerin profili incelenmiştir. Daha sonra bölümün güçlü, zayıf yönlerini ve bölüm için fırsat ve tehditleri belirlemek amacıyla SWOT analizi yapılmıştır.

4.1. Gümrük İşletme Bölümü Öğrenci Profili

Beşeri sermayenin en önemli bileşenlerinden biri yükseköğretimde verilen eğitimidir. Bu bölümde, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümünün tercih edilme istatistikleri ve kayıt yaptıran öğrencilerin bölümü tercih listesinde bulundurma sıklığı hakkında bilgiler verilerek bölüm hakkında bilgi sahibi olunmasına katkı sağlanmıştır.

2021 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'na göre bölümü kazananların uyacağı şartlar Tablo 7'de görülmektedir. Bu koşullar doğrultusunda 30 kontenjan belirlenmiştir. Buna ek olarak, 1 öğrenci de okul birincisi kontenjanı için eklenmiş ve toplam kontenjan 31 kişi olarak ilan edilmiştir.

Tablo 7. Kontenjan Yerleşme ve Kayıt İstatistikleri

	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kesin Kayıt Yaptıran	Kazanıp Kayıt Yaptırmayan
Genel	30	22	%71,0	21	1
Tübitak		---			
Engelli		---			
Okul Birincisi	1				
Toplam	31	22			

Not: Programa ek yerleştirme ile 1 kişi yerleşmiştir.

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107390107>

Tablo 7'de görüldüğü üzere, 2021 yılında 22 öğrenci bölümü kazanmıştır. Okul birincisi kontenjanından yerleşen öğrenci olmamıştır. Her ne kadar 1 öğrenci kazanıp kayıt yaptırmasa da, ek kontenjandan gelen 1 öğrenci ile beraber bölümün kontenjana yerleşme durumu %71 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 8. Yerleşenlerin Cinsiyet Dağılımı

	Sayı	% Oran
Kız	13	%59,1
Erkek	9	%40,9

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107390107>

Tablo 8'de görüldüğü üzere, 13 kız ve 9 erkek olmak üzere yerleşen öğrencilerin kız ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Gümrük İşletme Bölümünün %40,9 oranında erkek öğrenciler için de tercih edilebilir bir bölüm olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

Tablo 9. Yerleşenlerin Geldikleri Coğrafi Bölgeler

	Yerleşen Sayısı	% Oran
Toplam	22	%100,0
Akdeniz	8	%36,4
Ege	4	%18,2
İç Anadolu	3	%13,6
Marmara	3	%13,6
Karadeniz	2	%9,1
Doğu Anadolu	1	%4,6
Güneydoğu Anadolu	1	%4,6

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107390107>

Tablo 9’da yerleşen öğrencilerin geldikleri coğrafi bölgeler görülmektedir. Akdeniz bölgesinde yer alan Burdur İli, Bucak İlçesi’nde bulunan Gümrük İşletme Bölümüne bütün bölgelerden öğrenci yerleşmiştir. İlk sırada bulunan Akdeniz Bölgesi’nden 8 öğrenci yerleşmiştir (%36,4). İkinci sırada 4 öğrenci ile Ege Bölgesi yer almaktadır (18,2). Dolayısıyla yerleşen öğrencilerin %50’den fazlası yakın yerleşim yerlerinden oluşmaktadır.

Tablo 10. Yerleşenlerin Geldikleri İller

	Yerleşen Sayısı	% Oran
Toplam	22	%100,0
Antalya	2	%9,1
Burdur	2	%9,1
Hatay	2	%9,1
Karaman	2	%9,1
Mersin	2	%9,1
Tekirdağ	2	%9,1
Ankara	1	%4,6
Bartın	1	%4,6
Denizli	1	%4,6
İstanbul	1	%4,6
İzmir	1	%4,6
Manisa	1	%4,6
Mardin	1	%4,6
Muş	1	%4,6
Uşak	1	%4,6
Zonguldak	1	%4,6

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107390107>

Tablo 10’da Gümrük İşletme Bölümüne yerleşenlerin geldikleri iller görülmektedir. Burdur’dan 2, Antalya’dan 2 ve Denizli’den 1 olmak üzere yakın bölgeden 5 öğrenci programa yerleşmiş dolayısıyla toplam yerleşenlerin %22,8’i yakın yerleşim yerlerinden oluşmaktadır. 22 öğrencinin 16 farklı şehirden geldiği dikkate alındığında çok fazla yoğunlaşma olmadığı ileri sürülebilir.

Tablo 11. Yerleşenlerin Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	Yerleşen Sayısı	% Oran
Toplam	22	%100,0
Üniversitede öğrenci iken sınava girip buraya yerleşti	---	---
Liseden yeni mezun ÖSYS ye ilk defa girdi	12	%54,5
Liseden mezun daha önce hiç üniversiteye yerleşmemişti	7	%31,8
Bir üniversiteden daha önce mezun olmuş	3	%13,6
Diğer	---	---

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107390107>

Tablo 11’de görüldüğü üzere, yerleşenlerin öğrenim durumları incelendiğinde ilk sırada 12 öğrenci ile liseden yeni mezun olup yerleşen kesim bulunmaktadır. Bu grup, yerleşen öğrencilerin büyük çoğunluğunu (%54,5 öğrenci) oluşturmaktadır. İkinci grupta ise 7 öğrenci geçtiğimiz yıllarda mezun ancak daha önce hiçbir üniversiteye yerleşmemiştir (%31,8). Son grupta yer alan, 3 öğrenci daha önce herhangi bir üniversiteden mezun olmuş sınava girip Gümrük İşletme Bölümünü tercih etmişlerdir (%13,6).

Tablo 12. Yerleşenlerin Lise Mezuniyet Yılları

	Yerleşen Sayısı	% Oran
Toplam	22	%100,0
2021	12	%54,5
2020	5	%22,7
2019	1	%4,5
2018	1	%4,5
2011	1	%4,5
2007	2	%9,1

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107390107>

Gümrük İşletme Bölümüne yerleşen öğrencilerin büyük çoğunluğu (%80) liseden son 3 yılda mezun olmuştur (Tablo 12).

Tablo 13. Yerleşenlerin Mezun Oldukları Lise Grubu

Genel Liseler Grubu		
Lise Tipi	Yerleşen	% Oran
Anadolu Lisesi (Yabancı Dille Öğretim Yapan Resmi Liseler)	15	%68,2
Lise (Resmi Ve Gündüz Öğretimi Yapan Liseler)	1	%4,6
Lise Programı	1	%4,6
Lise Programı	1	%4,6
Sosyal Bilimler Lisesi	1	%4,6
Meslek Lisesi Grubu		
Lise Tipi	Yerleşen	% Oran
Anadolu İmam Hatip Lisesi	1	%4,6
Anadolu Meslek Programı	1	%4,6
Anadolu Teknik Programı	1	%4,6

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107390107>

Lise grupları açısından inceleme yapıldığında, genel lise grubundan gelen öğrenci sayısı 19’dur. Öğrencilerin büyük bir kısmının yabancı dille öğretim yapan Anadolu Liselerinden (15 öğrenci) mezun olduğu görülmektedir. Meslek lisesi grubundan gelen öğrenci sayısı ise 3’tür (Tablo 13).

4.2. Gümrük İşletme Bölümüne İlişkin SWOT Analizi

SWOT analizi, bir organizasyonun, durumun, sürecin, kişinin veya kurumun güçlü ve zayıf yönlerini ve çevredeki fırsat ve tehditleri tespit etmeyi amaçlayan bir tekniktir. Kurumun iç değerlendirmesiyle güçlü ve zayıf yönler, dış değerlendirmeyle ise fırsatlar ve tehditler belirlenmektedir. İç değerlendirmede, kurumun tesisleri, konumu, personeli, mal ve hizmetleri olmak üzere tüm yönleri incelenirken dış değerlendirmede, fırsatları ve tehditleri tespit etmek için ekonomik, sosyal, siyasi, teknolojik ve rekabetçi ortam gözden geçirilmektedir (Dyson 2004: 632; Arıöz & Yıldırım, 2012: 184). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Gümrük İşletme Bölümünün SWOT analizi, Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümünün SWOT Matrisi

Zayıf Yönler	Güçlü Yönler
<ul style="list-style-type: none"> Benzer programların gün geçtikçe artması. Programın ilçede bulunması sebebiyle sosyokültürel olanakların sınırlı olması. Programın yakın çevresinde bir gümrük kapısının bulunmaması. 	<ul style="list-style-type: none"> 7+1 eğitim sistemiyle daha çok uygulamanın yer aldığı bir müfredatın sunulması. Ülkede ve Batı Akdeniz Bölgesinde dış ticaretin giderek artması. Uluslararası Ticaret bölümünden dönüştürülmesi sebebiyle 10 yılı aşan bir bilgi ve tecrübeye sahip olması. Gümrük İşletme Bölümü ve dış ticaretin paydaşı olan kurumların arasında etkileşimin gittikçe artması. Ana bilim dalına bağlı bir yüksek lisans programının bulunması.
Tehditler	Fırsatlar
<ul style="list-style-type: none"> Yakın üniversitelerde Gümrük İşletme bölümünün ve benzer bölümlerin çoğalması. Makro çerçevede, sosyal bilimlerin bütün alanlarında olduğu gibi, üniversite, bölüm ve kontenjan sayılarının her geçen yıl artması. Artan kontenjanlar sonrasında bölüm doluluk oranlarının azalması. 	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye ekonomisinde dış ticarete yönelik teşviklerin ve yatırımların artması. Gümrük İşletme bölümünün bulunduğu Bucak ilçesinde, ihracat yapan firmaların bulunması. Bucak ilçesinin coğrafi olarak Burdur, Isparta ve Antalya şehirlerinin tam kesişim noktasında bulunması. Türkiye ekonomisinin nitelikli işgücü ihtiyacının kalkınma hedefleri doğrultusunda sürekli artması.

Kaynak: Yazar/yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Sonuç ve Öneriler

- 2021 yılında 3 Devlet üniversitesinde daha (Tarsus Üniversitesi, Bayburt Üniversitesi ve Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi) Gümrük İşletme Bölümü öğrenci alımına başlamıştır. Gümrük İşletme Bölümlerinin 2020 yılında doluluk oranları %100 iken, 2021 yılında doluluk oranları toplamı %47,3’e düşmüştür. Bölüme yerleşenlerin bir kısmı kayıt yaptırmadığı için doluluk oranı %42’ye inmiştir.

- 2020 yılında Gümrük İşletme Bölümlerinin toplam kontenjan sayısı 146 iken, 2021 yılında 260'a yükselmiştir.
- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümü doluluk oranı 2020 yılında %100 iken, 2021 yılında %70,9'a düşmüştür.
- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümüne yerleşenlerin %68,2'si Anadolu Lisesi (Yabancı Dille Öğretim Yapan Resmi Liseler) mezunlarıdır. Yerleşenlerin %54,5'i 2021 yılında mezun olmuştur.
- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümüne toplam yerleşenlerin %22,8'i yakın yerleşim yerlerinden (Burdur, Antalya, Denizli) oluşmaktadır.
- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümüne, Akdeniz Bölgesi'nden 8 öğrenci yerleşmiştir (%36,4). İkinci sırada 4 öğrenci ile Ege Bölgesi yer almaktadır (18,2). Dolayısıyla yerleşen öğrencilerin %50'den fazlası yakın yerleşim yerlerinden oluşmaktadır.

2021 yılı YKS sonuçları ve Yükseköğretim Program Atlas istatistikleri incelendiğinde, üniversitelerde bulunan ve öğrenci alımı için kontenjan ayıran Gümrük İşletme Bölümü sayıları arttıkça, bu bölümlerin doluluk oranları azalmıştır. Yükseköğretim sistemi içerisinde bu bölümün kontenjanlarının, mezunları için istihdam olanakları düşünülerek değiştirilmesi daha uygun olacaktır. İlave olarak bölümün tercih edilmesini ve mezunlarına sağlanan lisansın ayrıcalıklı hale getirilmesini sağlayabilecek öneriler şunlardır:

- Gümrük İşletme Bölümü mezunlarının Gümrük Müşavir yardımcılığı sınavına katılabilmeleri için 1 yıl staj yapma zorunluluğu bulunmaktadır. Özellikle Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Gümrük İşletme Bölümünde

uygulamaya ağırlık verilmekte ve 4. Sınıfta 1 (bir) dönem (70 iş günü) işbaşında eğitim zorunluluğu bulunmaktadır. Öğrenciler genel olarak bu eğitimi gümrük müşavirliklerinde değerlendirmeyi planlamaktadır. Bu durum, dikkate alındığında, Gümrük İşletme Bölümü mezunları için zorunlu staj süresinin daha az olması, bu bölümün tercih edilmesi için teşvik edici olabilir.

- Bu alanda lisansüstü çalışmalar yürüten öğrenciler için Gümrük Müşavir yardımcılığı vb. mesleklerde zorunlu staj sürelerinin azaltılması, öğrencilerin kariyer hedeflerinin netleşmesine katkı sağlayabilir. Aynı zamanda bu düzenlemeler, sektör ve akademi etkileşimini artırıcı etki gösterebilir.
- Sektörde çalışan tecrübeli insanların, yükseköğretime katkı vermelerini sağlayacak düzenlemelerin yapılmasıyla; beşeri sermaye düzeyinin geliştirilmesi bir başka deyişle dış ticarete nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması mümkün olabilir.

Bu çalışmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Dış ticaret için işgücü arzı sağlayan pek çok bölüm bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada, 2021 yılı YKS sonuçlarına dayalı Gümrük İşletme Bölümü özelinde bir değerlendirme yapılmıştır. Çünkü ülkede, ilki 2008 yılında açılmasına rağmen, Üniversitelerde Gümrük İşletme Bölümlerinin çok kısa sürede sayısının artma eğiliminde olması ve istenmeyen sonuçlarla karşılaşabileceği (bölüm kontenjanlarının dolmaması ve mezunların yeterlilikleri için duyulan kaygı) görülmüştür. Bu nedenle, konuya dikkat çekmek için araştırma kapsamı, mevcut durumun tespitine yönelik Gümrük İşletme Bölümüyle sınırlı tutulmuştur. Bu alanda yapılacak diğer çalışmalarda, dış ticarete nitelikli işgücü arzı sağlamaya çalışan diğer bölümler için de değerlendirmeler yapılabilir.

Kaynakça

1. Afşar, M. (2009), "Türkiye'de Eğitim Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 85-98.
2. Altıntaş, H. ve Çetintaş, H. (2010), "Türkiye'de Ekonomik Büyüme, Beşeri Sermaye ve İhracat Arasındaki İlişkilerin Ekonometrik Analizi: 1970-2005", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (36), 33-56.
3. Ariöz, Ö., ve Yıldırım, K. (2012), "Türkiye'de çimento sektöründeki belirsizlikler ve Türk çimento sektörünün SWOT analizi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (32), 173-190.
4. Chuang, Y. C. (1998), "Learning by doing, the technology gap, and growth", *International Economic Review*, 697-721.
5. Contractor, F. J., ve Mudambi, S. M. (2008), "The influence of human capital investment on the exports of services and goods: An analysis of the top 25 services outsourcing countries", *Management International Review*, 48(4), 433-445.
6. Çolakoğlu, M. (2021), OECD ülkelerinde beşeri sermayenin yüksek teknolojlili ürün ihracatı ve ekonomik kompleksite endeksi üzerindeki etkisi (Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
7. Dyson, R. G. (2004), "Strategic development and SWOT analysis at the University of Warwick", *European Journal of Operational Research*, 152(3), 631-640.
8. Ener, M., Karanfil, M., ve Yıldırım, E. (2015), "Ekonomik Büyüme, Beşeri Sermaye Ve İhracat Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10(2), 70-85.
9. Genç, M. C., Değer, M. K., ve Berber, M. (2010), "Beşeri sermaye, ihracat ve ekonomik büyüme: Türkiye ekonomisi üzerine nedensellik analizi", *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 5(1), 29-41.
10. Gråsjö, U. (2005), "Human capital, r&d and regional export performance, The Royal Institute of Technology", Centre of Excellence for Science and Innovation Studies (CESIS) Electronic Working Paper Series, 50.
11. Gyimah-Brempong, K., Paddison, O., ve Mitiku, W. (2006), "Higher education and economic growth in Africa", *The Journal of Development Studies*, 42(3), 509-529.
12. Levin, A., ve Raut, L. K., (1997), "Complementarities Between Exports and Human Capital in Economic Growth: Evidence from the Semi Industrialized Countries", *Economic Development and Cultural Change*, 46, 155-174.
13. Mehrbani, V. (2018), "Educational Levels and Export Performance of Iranian Industries", *Theoretical Economics Letters*, 8(08), 1460.
14. Moslehi, A., Mohaghar, A., ve Tamizi, A. (2006), Intellectual Capital and Export Development, an examination in four service Industries. In 2006 IEEE International Conference on Management of Innovation and Technology (Vol. 1, pp. 407-411), IEEE.
15. Narayan, P. K., ve Smyth, R. (2004), "Temporal causality and the dynamics of exports, human capital and real income in China", *International Journal of Applied Economics*, 1(1), 24-45.
16. Özşahin, Ş. ve Karaçor, Z. (2013), "Ekonomik büyümenin belirleyicilerinden biri olarak beşeri sermaye: Yükseköğrenimin Türkiye ekonomisi için önemi", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 148-162.
17. Şimşek, M., ve Kadılar, C. (2010), "Türkiye'de beşeri sermaye, ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin nedensellik analizi", *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 115-140.
18. Topallı, N. (2017), "Beşeri sermaye ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Türkiye örneği", *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 110-121.
19. TÜİK, İllere göre ihracat. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=illere%20gore%20ihracat> Erişim Tarihi 03/04/2022.
20. TÜİK, İllere göre ithalat. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=illere%20gore%20ithalat> Erişim Tarihi 03/04/2022.
21. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, Bölümler Hakkında Genel Bilgiler, <https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi 29/03/2022.
22. Yükseköğretim Girdi Göstergeleri (2021 YKS), <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107390107> Erişim Tarihi 01/04/2022.
23. Yükseköğretim Kurulu Atlas Lisans Tercih Sihirbazı, <https://yokatlas.yok.gov.tr/tercih-sihirbazi-t4-tablo.php?p=ea> Erişim Tarihi 29/03/2022.
24. Yükseköğretim Kurulu Atlası, Yükseköğretim Süreç ve Çıktı Göstergeleri <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107690289> Erişim Tarihi 29/03/2022.